

G. 17. num. 8. A. 11

20

14
ORDINIS PHILOSOPHICI

IN
ACADEMIA WITTEBERGENSI

H. T.

1764 2
DECANVS

IOANNES AEGIDIVS
STRAVCH

PROF. IVRIS NATVRAE ET GENTIVM PVBL.
ET FACVLT. PHILOSOPH. ASSESS. ORDIN.

NOBILISSIMOS DOCTISSIMOSQVE
PHILOSOPHIAE ATQVE ARTIS POETICAE
CANDIDATOS

AD

169
SVMMOS PHILOSOPHIAE AC LAVREAE
POETICAE HONORES

XVI. CALENDAS NOVEMBRES

C A P E S S E N D O S

HVMANISSIME INVITAT

PRAEMVNITA BREVI COMMENTATIONE

DE OBLIGATIONE INTERNA IN IVRE
NATVRAE SVFFICIENTE

WITTEBERGAE

PRELO EPHRAIM GOTTLOB EICHSFELD

ACADEMIAE A TYPIS

KEN.FRIED.
UNIVERS.
ZVHALLE

DE
OBLIGATIONE INTERNA
IN
IVRE NATVRAE SVFFICIENTE.

QVVM aduersarii *principio perfectionis*, in quo
III. WOLFIVS primum IVRIS NATVRAE
fundamentum bene iecit, fordidum ac
foedum utilitatis propriae studium op-
probrio dare summa ope conati sint; meam qualem-
cunque operam nuper in vindicando illo ab utilitatis spe-
cie haud frustra fuisse collocatam spero. Quoniam au-
tem argumento tela dissentientium fortius reprimi pos-
sunt,

IIIV 2 4 3 1 A

sunt, quam interna actionum liberarum honestate cum studio uerae perfectionis semper coniuncta? Siquis enim actionibus per se honestis studet, suas non modo, sed et aliorum perfectiones curae cordique habet, ac uere aliorum saluti inseruit. Propterea aliter sentientes *principium perfectionis*, acsi illud actionibus interna honestate conspicuis in IVRE NATVRAE probandis minime sufficeret, sine causa idonea reiecit arbitror. Omnes potius, qui et malarum actionum fugam et bonarum exercitationem ad ueram perfectionem requiri, animo ponderant, mihi largiuntur, *principium perfectionis* cunctis officiis naturalibus demonstrandis plene respondere, siquidem omnia, quaecunque IVS NATVRAE nobis uel facienda uel omittenda proponit, ad hoc duplex actionum genus redeunt, consilioque benignissimi legislatoris Dei sapientissimo ad nostram felicitatem his subsidiis obtinendam tendunt.

MINIME autem dissimulo, haud exiguos ab HEINECCIO elegantissimo I. N. interprete mihi iniectos fuisse scrupulos, dum obligationem internam, quae ex ipsa actionum conditione oritur, in IVRE NATVRAE minus sufficientem rationibus non prorsus prima specie contemnendis probare studuit. a) Dubitatio Viri Summi eo spectat: Existimat nimirum obligationem internam bonitatem tantum

a) ELEMENT. IVR. N. ET G. L. I. C. I. §. VIII

rum cum actione connectere, adeoque nos ad agendum ideo mouere, quod actio nos conseruatura sit et perfectura. Ex his tanquam ex concessis rationes dubitandi ita conficit: Homines natura ita sunt comparati, ut bonum apparens saepe pro uero amplectantur, sicut Ixion nubem pro Iunone, hincque fieri nequit, quin norma cum obligatione interna coniuncta incerta futura sit, adeoque indigna, quae normae nomine ueniat. Magnam omnino uerisimilitudinem prae se fert argumentum, quo AYTOR eximiae gloriae sententiam suam stabiliri et corroborari existimat. Si enim boni maliue criterium incertum est, sola bonitas actionis ac prauitas, obligatio interna norma etiam incerta nititur, quia illa ex mente AYTORIS a bonitate et prauitate actionum sola motiua sumit. Quis uero normam incertam disciplinae iuris naturalis sufficere posse contendet?

NONNE hac ratione de *principii perfectionis* praestantia actum erit, quod ab obligatione interna omne quidem robur accipit, sed illud etiam amittit, ut primum obligatio interna sine externa parum poterit efficere? Si enim actionum conseruaria nos adeo fallere queunt, ut uel bona apparentia cum ueris, uel malorum opinionem cum malis permisceamus ueris, nostram aliorumque perfectionem cum periculo sequimur, ut in uoluntate melius sit diuina acqui-

escere. Sed maiori cautione de hac quaestione nobis est iudicandum, nisi in uerborum pugnas, quae plerumque eruditae controuersias maioribus implicare difficultatibus, quam dirimere solent, ac praecipue hanc licem tantis obruerunt tenebris, delabi uelimus. Ordinar igitur ab notionibus, quae cum aduersario doctissimo nobis prius transigendae uidentur, quam ipsas rationes probandi ab illo allatas discutere atque conuellere liceat. Alias enim nobis ipse concedit, alias nos in dubium reuocamus. Quo igitur manibus Viri post fata insignis iusta praestemus, quoque omnem uerborum ambiguitatem ordine commodo uitemus, consensum eius atque dissensum debita cum diligentia dispungamus.

CONSENTIT HEINECCIUS nobiscum in notione generali obligationis actiuae, quam cum LEIBNITIO et WOLFIO nexum motiuorum cum actione libera recte uocat. *b)* Merito autem aequiorem hic se praebuit aliis, qui hanc notionem longe quaesitas ob rationes reiiciunt, re ipsa consentientes. *c)* Quod si cui dubium uideretur, eorum praefertim, qui in PVFENDORFII castra transeunt, huius ipsius testimonium sane quam luculentum afferam, *d)* ubi

b) l. c. §. VI.

c) cf. SCHÖTTEN Disp. de notione obligationis.

d) IVR. NAT. ET GENT. L. I. C. VI.

§. 5. edit. Mascou.

ubi celeberrimus I. N. doctor *necessitatem moralem mentibus, de futuro aeliberantibus, inferri posse negat, praeter cogitationes boni malique, aliis aut nobis ex iis, quae facimus, profecturi.* Hae uero sunt motiua, cum liberis actionibus connectenda, ut ratio sit in illis, cur agamus, uel non agamus. Quaelibet enim actio aut bonas aut malas consecutiones secum habet coniunctas. Bonae nos ad actionem inuitant, malae e contrario nos ab illa deterrent. Simul igitur commoda uel incommoda cum ipsis actionibus connexa animis nostris proponimus, ad actiones utiles suscipiendas noxiasque fugiendas his ipsis rationibus commouemur, nostramque obligationem sentimus. Aduersariis autem, externam modo ac positiuam obligationem EX IVRE CIVILI cogitantibus, non potuit non notio obligationis generalis displicere, utpote quam III. WOLFIVS ad obligationem tam internam quam externam bene accommodauit. Accuratius igitur utramque animo discernens HEINECCIUS notionem a WOLFIO informatam, qua nihil sanius reperitur, nobiscum retinuit. Si enim liberam hominis uoluntatem cum effectu obligationis componamus, qui necessitatem moralem seu obligationem passiuam gignit, sapientiam creatoris non satis possumus admirari, qui libertatem hominis per obligationem, uel ab ipsa actione, uel a uoluntate superioris prouenientem,

rem, imminui secundum rationem uoluit. Beneficio libertatis naturae ratione praeditae carere non poterant, quia alias cognitio boni malique, ope rationis acquisita, illis nihil profuisset. Quare homini liberum a Deo concessum est arbitrium, ut bonum ab intelligentia monstratum eligere, ac malum euitare possit. Homo etiam pro hac sibi ingenerata libertate acerrime, atque uehementius saepe, quam pro uita ipsa, pugnat, neque eam dimittit, nisi propositis maioribus bonis malisque. Namque ratione sua bene usus semper malum bono, ac bonum maius minori, quod, cum maiore comparatum, malum putatur, praefert. Haec autem libera electio nihil amittit, quando homo, natura boni amans, et a malo abhorrens, ad illud amplectendum et hoc fugiendum rationibus, in utroque comprehensis, permouetur. Libertas enim per motiua agendi, uel non agendi, minime tollitur, sed potius in officio continetur. Propterea Deus ipse sapientibus mortalium legislatoribus exemplum praeiuit, ac decalogum, legum praestantissimarum summam, motiuis communiuit efficacissimis. Quemadmodum enim officia, in illo nobis imperata, largissimis praemiis se remuneraturum promisit; ita uiolatoribus eius seuerissimas poenas comminatus est. Quibus decalogo adiectis promissionibus et comminationibus homo ad liberas actiones suas lege diuina conformandas gra- uiter

uiter obligatur, nec tamen cogitur. Vituperent igitur aduersarii notionem obligationis *Wolfianam*, utcumque uelint, nihil tamen iure in illa desiderari poterit, quod ad distinctam et plenam omnis obligationis intelligentiam requiratur.

QUEMADMODVM uero celeb. HEINECCIUS definitionem obligationis satis certam retinuit; ita duas obligationis species commemorans, a uero non desleat. Fundamentum enim obligationis generalis, in suas classes dispescendae, a ratione eam efficiente rite sumit, ideoque obligationem internam ab ipsa actionum liberarum conditione, externam uero a uoluntate superioris, mallem dicere aliorum, propter IVS GENTIVM, sibi aequalium, repetit. e) Omnis scilicet obligatio motiua cum liberis actionibus nostris connectit. Haec motiua, si obligationem efficere debent, ratione sufficiente carere nequeunt. Illa igitur uel in ipsis actionibus, uel extra illas quaerenda erit. Si actio aliqua per se ad agendum nos mouet, causam obligationis, quae ideo uocatur *interna*, continere debet. Sin uoluntate alterius ad aliquid suscipiendum, uel omittendum adducimur, tunc ratio obligationem nostram efficiens a motiuo externo proficiscitur, quod eiusmodi obligationi nomen *externae* dedit. Sic iustitiae bonitas lucet ipsa per se,

e) l. c. §. VII.

se, hominis naturae sociali consentanea, unde uiri iusti internam sumunt obligationem. Accedit externa per IVSTINIANI praecepta iuris, *alterum non laedere, suum cuique tribuere* f) Ratio igitur diuidendi obligationem ab HEINECCIO usurpata, est ipsa obligationis uel *internae* uel *externae* causa efficiens. Quam si quis negare uellet, aut suae ipsius experientiae repugnaret, ac *principia rationis sufficientis*, quae uel *interna* est, uel *externa*, aut coecum beluarum instinctum in agendo sibi tribuere cogeretur, aut fati necessitate uel tyrannorum homines deuinciret. Haecenus clar. HEINECCIUS bene distinxit, ac multis aliis IVRIS NATURAE doctoribus ordine et perspicuitate explicandi superior fuit, adeo, ut omnium consensionem iure postulare possit. Sed liceat mihi a sententia, quam de obligatione interna in sequentibus non modo posuit, sed et argumentis uindicare uoluit, discedere, ac, quid in illa minus exploratum mihi uideatur, ueritatis amore, non inani litis gloria, indicare.

EXISTIMAT Vir doctissimus obligationem internam homines ad actiones bonas, externam ad iustas impellere. Quae si differentia inter utramque obligationem uere intercederet, interna parum omnino aut nihil apud homines iusti efficeret, ut legibus naturae obsequium praestaretur
necef-

f) INSTITVT. Tit. I. §. 3.

necessarium. Vtiles actiones quisque iudicaret bonas, non ipso iure faciundas, mala putaret noxia, neque tamen iure fugienda. At uero multo nobiliores obligatio interna producit effectus in hominibus, qui aequitatem naturalem amant, et ad illam actiones suas dirigunt, licet effrenati improborum mores obligationem externam postulent. Quum igitur actiones iustae ab obligatione interna minime sint remouendae, fontem praeconceptae HEINECCII sententiae inueltigare operae erit pretium. Hunc uero reperisse mihi uideor in notione uocabuli *iuris*, quam AVTOR in scholio §.IX. exposuit. Negat ibi ius sine relatione ad legem uel obligationem externam concipi posse, propterea quod ipsa huius uocis origo id satis ostendat. Lubens illi largior, proprietatem *etymologicam*, quam ex consuetudo doctrinae suae elegantioris apparatu accurate disceptat, sententiae eius minime repugnare. Recte enim ius a *iubendo* deriuat, non, sicut MAGIVS, ab HEINECCIO laudatus, putat, quia iubet et praecipit, sed quia iubetur ab eo, qui summa gaudet potestate. Apud Romanos saltem uim iuris obtinuit, quicquid iusserat populus, penes quem olim fuit arbitrium reipublicae summum, ut magistratus eum rogare deberet. Ideo leges *rogationum* quoque nomen habent. Sic uocis origo rationem obligationis externae, quae in uoluntate alterius consistit, con-

tinet. Cur uero proprietatem huius uocis *ciuilem* negligemus, quae praeter necessitatem nunquam deferi debet, index potestatis uocum longe tutior? Sed A V T O R clarissimus, sententiam suam uix illi conciliari posse, animaduertens, non inuitus *usum loquendi* praetermisisse uideatur. Illi enim in lectione ueterum autorum uersatissimo haud incognitum esse potuit, quoties uel unus P L A V T V S solam aequitatem *bonum ius* uocauerit. Locum ex *Comico* in ceteris compluribus euidentissimum afferre liceat, qui S T I C H O g) legitur, ac seruum ita loquentem introducit: *Bonum ius dicis: Impetrare oportet, quia aequum postulas.* Quae formula quo pertineat, interpres P L A V T I multo eruditissimus I O. F R I D. G R O N O V I V S in *Lectionibus Plautinis* declarat. h) *Ius dicere, non accipitur, ut uulgo, scilicet cum de praetore uel magistratu loquimur, sed pro eo, quod est uulgatum, dicis, quod aequum et iustum est, quod rationem habet. Sic ius orare, ius est, pro aequum uel iustum.* Praeter hanc consuetudinem loquendi a scriptoribus ueterum latinis frequentatam, dictio in usu uitae quotidianae saepius occurrens, rem bene confirmat: *Est homo sui iuris*, quam nemo alio sensu interpretabitur, nisi hoc: a uoluntate alterius non dependet, sibi ipse, quid faciendum, praescribit. Sic in utroque casu uocabu-

g) A. G. V. Scen. IV.

h) pag. 143.

uocabulum *iuris* obligationem externam excludit, dum neque aequitas, neque independentia, ut barbara uoce utar, illam sua ui complectitur. Quod si HEINECCIUS recordatus fuisset, in Plautina Iurisprudencia non hospes, ius sine obligatione externa posse concipi, uix negasset. Sicut uero notionem huius uocis a proprietate eius *etymologica* repetere ipsi erat licitum; ita illam secundum *usum loquendi* informare tanto magis nobis erit integrum, quanto plenioris iste ac certioris uocis notionem sumministrat. Vnde igitur angustior HEINECCII significatus manarit, satis, ut mihi uidetur, ex neglecta *proprietate civili* elucet. Nisi enim potestatem uocis *iuris* ad solam obligationem externam restrinxisset, actiones iustas cum obligatione interna, quae nos ad actiones *IVRI NATYRAE* consentaneas commouet, facile in concordiam redigere potuisset. Eadem praeconcepta opinio Viri Summi sic abduxit animum, ut obligationem internam ad *IVRIS NATYRAE* firmandos neruos idoneam negaret, qua de sententia nunc agemus.

FORSAN autem ipse suismet telis oppugnari poterit, si ex concessis disputare instituero. Laudat HEINECCIUS i) speciem obligationis internae ideo nobilissimam

B 2

mam

i) in schol. §. VIII.

mam, quia sapientes et probi viri illam sequantur, uel, ut HORATIVS k) canat, *oderint peccare boni uirtutis amore.* Immo laudibus adstipulatur, quibus antiquissimi scriptores homines mundi nascentis ornarunt, propterea quod sua sponte et sine lege iusta rectaque peregerint. Quid imagine pulchrius OVIDIANA? l)

*aetas aurea uindice nullo,
Sponte sua, sine lege, fidem rectumque colebat.
Poena metusque aberant, nec uerba minacia fixo
Aere legebantur, nec supplex turba timebant
Iudicis ora sui, sed erant sine iudice tuti.*

Hoc ipso autem argumento, si inuertatur, tota fere dubitatio HEINECCII mihi uidetur solui atque remoueri. Si enim obligatio interna sapientes et probos ad actiones iustas fatis permouere potest, quidni illa officiis naturalibus inculcandis sufficiat? Hominum sane facinoribus *IVS NATVRAE* non est diiudicandum, sed officia in illo omnibus praescripta ponderari debent, quae naturae humanae adeo sunt propinqua atque consentanea, ut hominem per se obligare fatis queant. Quod de reliquis disciplinis ualet, id sine errore ad *IVS NATVRAE*, quatenus tanquam scientia consideratur, accommodare licet. Disciplinae nimirum res in *abstracto* seu *generatim* contemplantur, quid fieri

k) L. I. Epist. XVI.

l) METAMORPH. L. 89. sequ.

fieri debeat, quaerentes, non, quid fiat. Sumas scientiam, quae actiones in societate civili obseruandas demonstrat, ac nomen POLITICAE inde accepit. Haec non tractat respublicas, quae sunt, sed potius ostendit, quid in republica quauis bene constituta agendum sit atque fugiendum, nisi uelit in Machiavelli castra migrare, qui principes pingit, quales fuerunt, non, quales debuerunt esse, tyrannos magis, quam rectores populorum, cacodemonis, non Dei personam sustinentes. Mores igitur ac consuetudines in ciuitatibus receptas HISTORIAE STATVVM relinquit. Eadem ratione IVS NATVRAE docet officia, quae omnibus hominibus in statu naturali socialique competunt, ac rationibus ab ipsa naturae humanae conditione defumtis illa inculcat. Quamuis igitur homines, naturae suae inimici, his flecti atque emendari nequeant; illa tamen prudentiores ad perfectionis suae studium rite prosequendum satis erudiunt atque impellunt, quia hi uirtutis amore ducuntur, ut legibus naturae obsequantur. Itaque HEINECCIUS, hoc semel concesso, semet confutasse mihi uideatur, siquidem obligatio, quae sapientibus et probis sufficit, omnino IURI NATVRAE, quod isti adimplere student, par censi debet.

NE autem rationes, quas Vir Summus pro stabilienda sententia sua non sine ueri specie adduxit, sicco pede

praeterire uidear, robur illarum, quantum fieri potest, excutiam. Primo normam obligationis internae, quam in bonitate actionis posuerat, maxime incertam, normaeque adeo nomine indignam esse urget. Esse enim in praecipuis normae dotibus, ut certa sit atque indubitata, quod alioquin euidens boni malique criterium non praebeat. Quod sibi tanto firmiter persuasum habet, quo saepius experientia, homines bonum apparens aequae ac uerum eligere, comprobare solet. Quapropter sola bonitate actiones in utramque partem iudicari non posse, quae saepius sit imaginaria, quam uera. Si hoc aduersarii argumentum robore suo denudari debeat, species *certi* accuratius erunt dispungendae. Manifesto enim *certum*, quod uocatur *obiectiuum*, cum *subiectiuo* illud commiscet. Haec uero bene sunt discernenda, propterea quod aliquid in se certissimum facile pro incerto haberi potest ab illo, qui rem leui animo ponderare consuevit in uehementi praesertim commotione animi, aut criteria *certi* atque *incerti* prorsus ignorat. Si igitur de *certo* obligationis internae quaestio instituitur, certum *obiectiuum* a *subiectiuo* separari oportet. Certitudo uocatur *obiectiua*, quae in re ipsa inest, quod ipsa rei natura dubitationes tollit omnes. Sic Geometrarum praecepta sunt certissima *obiectiue* ac *per se*, quia demonstrata firmiter, omnes remouent scrupulos,

los, ut, si contrarium fumere uelis, repugnantia statuas. At non ideo certitudine semper *subiectiua* gaudent, quia robur demonstrandi non capitur ab omnibus explorata ratione, certitudo uero *subiectiua* in mente cognoscentis reperitur. Quid contra Geometras olim non tentauit **SEXTVS EMPIRICVS**, quid non **HOBBSIVS** molitus? Transferamus haec in rem praesentem. Obligatio, quae in ipsa actionum conditione rationem habet, non potest non sua natura esse certa. Habet enim rationem in actionis essentia ad animi nostri indolem relata. Natura enim auersatur malum, quia nos ipsos amamus, ideoque noxia quaeuis a nobis auertere studemus. Quum uero bonum apparens re ipsa malum sit, fatente **HEINECCIO**, *m*) obligatio interna ad illud pertinere nunquam poterit. Sola igitur uera bona obligationem internam secum ferunt, quam ideo nunquam incertam uocare licet, quod actionis ipsius consideratio, ex eius consecutionibus instituta, declarat nullo negotio, ea nos conferuari ac perfici. Sin **HEINECCIUS** normam *subiectiue* incertam respicit, quod ut credam, moueor inde, quia stultos ac sceleratos hac norma regi negat posse, miror, Virum tantum ideo obligationi internae minus, quam par erat, tribuisse. Nulla enim norma, siue diuina siue humana sit, ita certa apud omnes

m) l. c. §. III.

omnes pronūntianda erit. Quam incerta est ipsa Scriptura sacra in uariis sectis, quarum singulae opiniones suas ex hoc libro diuino defendere student? Quid hic respondebimus Deistis, Scripturam incertam clamantibus, quod omnes ad eam familiae prouocent, si normae dignitas ex hominum perspicientia pendet? Quot quamque uariae legum ciuiliū interpretationes ex dubia illarum cognitione ortae sunt? Num leges hanc ob causam regulae perdunt officium? Quid? quod ne uoluntas quidem Dei, quam HEINECCIUS *n*) certissimam actionum humanarum omnisque obligationis naturalis normam probat atque uindicat, *subiectiue* certa dici poterit, quia multi ad uoluntatem diuinam reuocant, quod Deus neque per rationem, neque per reuelationem nobis mandauit. Vota Ecclesiae Romano Pontifici addictae monastica luculentum huius rei argumentum praebent, quae doctores huius coetus pro actionibus diuinitus imperatis ac statu perfectionis uenditant, licet illa humanis praeceptis ab ipso Spiritu Sancto annumerentur. Ambabus igitur HEINECCIO concedo, normam quoque obligationis internae quam maxime incertam esse putandam, si hominum actiones spectentur, quae omnino bona apparentia saepissime sectantur. Num uero criterium boni malique ad opiniones hominum

n) l. c. §. LXII.

minum licebit exigere? Quis ex actionibus hominum admodum diuersis *certum* uel *incertum* obligationis internae rite ponderare atque diiudicare poterit? Actiones liberae *per se*, quales in IVRE NATVRAE uel imperantur, uel prohibentur, nobis sunt considerandae, si normam obligationis internae certo determinare uolumus.

SED conuerto me ad alteram rationem, qua HEINECCIUS sententiae suae fidem conciliari auctumat. Interna scilicet obligatio hanc quoque ob causam IVRI NATVRAE non sufficere ipsi uidetur, quia illa stultos et uitiosos homines in officio continere nequeat. Pergit enim o) his uerbis: *At sufficere illam, internam uero obligationem per antecedentia intelligit, negamus, quia quaerimus ius naturale improbis et bonis, stultis et sapientibus commune, ut, si quos ratio continere in officio non possit, obligatio saltem externa, uel quod eodem recidit, periculi metus efficiat,*

Ne uaga prosiliat fraenis natura remotis.

At uero AVTOR clarissimus neque hoc argumento efficiet, ut uis obligationis internae in IVRE NATVRAE infirmetur. Doct̄or enim huius disciplinae statim quaeret, num a profligata hominum malitia ad defectus obligationis internae concludere liceat? Leges quidem naturae omnibus hominibus per rationem innotescunt, ut secundum illas agere possint, si rectam rationem sequi uelint. Haec enim omnes edocet, cur bonae actiones sint committendae, malae uero omittendae. Quod si homo rationes mouen-

C

tes,

•) in Scholio §. VIII.

tes, quae ipsis actionibus continentur, attendere detrectat, obligatio interna nihil omnino apud talem efficere potest, qui uinculo legum naturalium magis cupit esse solutus. Nihilo tamen fecius efficacia obligationis internae in hominibus probis manet salua, quos ratio in officio semper continet. Quum uero stulti atque improbi fraena naturae recusant, ferocitas eorum poenis ciuilibus reprimi atque coërceri debet. Humanis enim legibus nunquam sponte obsequuntur, qui aequitatem naturalem repudiant. Merus uero poenarum, quibus ciues immorigeri affligi solent, tales ad obsequium cogit. Itaque in hoc consistit obligatio externa, quae homines, effecta obligationis internae impediens ac supprimentes, ad officium redigit. Si uoluntas autem diuina norma obligationis externae in *IVRE NATVRAE CUM HEINECCIO* ponitur, erit facile mihi concedendum, ne hanc quidem obligationem externam hominibus profanis sufficere, de eo parum sollicitis, quid Deus legibus naturae mandarit, aut quibus interdixerit. Ita omnis obligatio in *IVRE NATVRAE* uana atque irrita fieret, si uis eius ex moribus stulti atque improbi hominis cognosci atque expendi deberet. E contrario actiones sapientis ac probi sufficienter declarant, quid utraque obligatio in *IVRE NATVRAE* efficere queat. Talis enim homo, rationem obsequii, quod *IVRI NATVRAE* praestat, tam a uoluntate legislatoris diuini, quam ab ipsa conuenientia, uel pugna actionum cum natura hominis sumens, obligationi internae pariter

riter atque externae satisfacere studet. Ecquae scientia, quid stultis et uitiosis placeat, solet obseruare, contenta sapientum honestorumque hominum suffragiis? Rideret me sane Medicus, si regulas eas, quibus uictum moderatur hominis, sufficere negarem, quod iis intemperantes resisterent. Quid sanitati conueniat hominis, per se animaduertit, eoque consilio praecepta dat, quamuis non sint ad hominum plerorumque palatum, uentri obedientium. Eodem se modo gerit, *IVRIS NATVRAE* doctor. Quid consentiat cum hominis natura, uidet, indeque uoluntatem Dei colligit ratiocinando, consceleratos autem uel stultitiae suae, uel poenis ciuilibus relinquit. Quibus rationibus scrupulos, quos *HEINECCIUS* de obligatione interna in *IVRE NATVRAE* non sufficiente mihi ipsi primo iniecerat, facile expediri, ac penitus tolli posse existimo. Quum enim obligatio interna in se *obiectiue* certa sit, atque omnibus, qui recta ratione ducuntur, satisfaciat, argumenta aduersarii doctissimi, ab incerta huius obligationis norma, et imbecillitate in stultis et improbis hominibus permouendis ducta, corruunt, omnemque roboris speciem amittunt.

PROPTEREA mihi semper placuit acuta illius Peripatetici ueterum Philosophi *ANDRONICI RHODII* sententia, quae his uerbis concepta legitur in eius *PARAPHRASIS NICOMACHORVM ARISTOTELIS*: *p) παρ' ἀνθρώποις τοῖς τε ὀρθῶς καὶ ὑγιῶς ἔχουσιν, ἐστὶ δίκαιον ἀκίνητον, ὁ φύσικον λεγόμενον. Εἰ δὲ τοῖς νοσῶσι τὰς φρενας καὶ διεστραμμένοι εἰς δοκεῖ δίκαιον, ἕθεν διαφέρει. Οὐδὲ*

C 2

γὰρ

p) V. 10.

γαρ ο λεγων, το μελι γλυκυ ειναι ψευδεται, διοτι τοις νοσων ε ταιστον
 δοκει. *Apud homines recta sanaque mente praeditos immu-
 tabile est ius naturae. Quodsi morboſis et peruerſis animis
 aliter videtur, nihil ad rem pertinet. Nam non mentitur,
 qui mel dulce vocat, propterea quod aegrotis aliter videatur.*
 Sine dubitatione ANDRONICVS tam bene erudicus erat
 ab ARISTOTELE, de cuius ſcriptis nouimus illum inſigni-
 ter fuiſſe promeritum. Hic vero grauiffimus Iuriſpruden-
 tiae naturalis praeceptor ſtrictim recteque iudicat, *δει δε
 σκοπειν, ſcribens, q) εν τοις κατα Φυſιν εχουσι μαλλον το Φυσει,
 και μη εν τοις διεΦθειμενοις. Vis naturae potius ſpectari debet
 in illis, qui ſecundum naturam ſe gerunt, quam in depraua-
 tiſ hominibus. Quin, quod maioris facio, ipſos Libros Sym-
 bolicos a me ſtare, cerno. Nam ſacerdotum coniugium
 MELANCHTON IN APOLOGIA A. C. r) deſenſurus, hac
 obligatione interna nititur. Cum ius naturale ſit immuta-
 bile, neceſſe eſt ſemper manere ius contrahendi coniugii. Nam
 ubi natura non mutatur, neceſſe eſt, et illam ordinationem
 manere, quam Deus indidit naturae, nec poteſt legibus huma-
 nis tolli. Ridiculum igitur eſt, quod aduerſarii nugantur,
 initio fuiſſe mandatum coniugium, nunc non eſſe. Hoc per-
 inde eſt, ac ſi dicerent: Olim naſcentes homines ſecum attule-
 runt ſexum, nunc non aſſerunt. Olim ſecum attulerunt ius
 naturale naſcentes, nunc non aſſerunt. Nullus faber fabri-
 lis cogitare quidquam poſſet, quam hae ineptiae excogitatae
 ſunt, ad eludendum Ius Naturae. Quam bene igitur uete-
 rum*

q) πολιτικ. I. 5.

r) Artic. XI. p. 238.

rum Sapientum praeceptis, monumentisque coetus nostri publicis respondet sententia, HEINECCIO his pagellis opposita, qua data probare studuimus opera, obligationem internam, quae sapientibus ac probis fatis est, in IVRE NATVRAE quoque sufficere.

SI QUID tandem efficaciam obligationis internae in hominibus, qui mentem suam doctrina et uirtutibus ornarunt, certo argumento confirmat, studium est laudis atque gloriae, qua illi dignos se reddere allaborant. Bona enim existimatio, quae in benigno aliorum de perfectionibus nostris iudicio consistit, non est minimum ipso IVRE NATVRAE remedium felicitatis nostrae assequendae, conseruandae atque amplificandae. Interna igitur obligatione uiri sapientes ac probi non possunt non ad studium solidae ueraeque gloriae compelli. *Leuis enim est animi, uti grauiter iudicat CICERO, s) lucem splendoremque fugientis, iustam gloriam, qui est fructus uerae uirtutis honestissimus, repudiare.* Quum uero optimus quisque maxime gloria ducatur, idem CICERO t) merito irridet, ac falsissime perstringit Philosophos Cynicos, ceterosque Epicuri atque Zenonis familiae adscriptos, qui in illis libellis, quos de contemnenda gloria scripserint, nomen suum inscripserint, propterea quod in eo ipso, in quo praedicationem nobilitatemque despiciant, praedicari de se ac nominari uelint. Utinam TVLLII nostri *libri duo de gloria* conscripti, quorum ipse mentionem fecit, u) adhuc superessent!

Quan-

s) Orat. in Pison. c. LVII.

t) Orat. pro Arch. poet.

u) de Offic. L. II.

Quantos quaeso uerae laudis atque gloriae stimulos nobis subderet? At lenit hoc desiderium Scriptor ob styli elegantiam *Cicero Lusitanus* dictus HIERONYMVS OSORIVS *libris quinque de gloria* confectis. Horum igitur doctissimorum uirorum prudens consilium aequo accipiatis uelim animo, CANDIDATI SAPIENTIAE ARTIVMQVE PRAESTANTIVM NOBILISSIMI. VOBIS enim, quotquot VESTRUM, Laureas siue Philosophiae, siue Poeticae, doctrinae uitaeque honestissimae commendatione exposcitis, haec sapientiae atque uirtutis insignia, auctoritate publica ad id officii constitutus, omni, qua par est, humanitate defero. Agite dum VESTRA mihi nomina rite profitemini, meque VOBIS persuadete facilem VESTRAE uoluntatis interpretem, ac VESTRAE dignitatis amplificatorem fore promptissimum. Quod igitur felix, bonum, faustumque sit, honores summos, ingeniis uaria liberalique disciplina excultis ipsa Imperatorum auctoritate decretos, ritu solemnem atque in publico AMPLISSIMORVM VIORVM confessu futuro die septimo decimo Octobris, qui dies est ex fastis Romanis XVI. Calendas Nouembres, distribuam. Deum uero supplex rogo, ut negotium, quod INDVLGENTISSIMI PRINCIPIS NOSTRI ELECTORIS SAXONIAE SERENISSIMI gratia, et consensu Patrum Conscriptorum huius Academiae suscipio, diuino praesidio fortunare, ac in gloriam nominis sui reique publicae tam sacrae, quam literatae emolumentum uergere iubeat.

P. P. FESTO SS. TRINITATIS A. R. S.

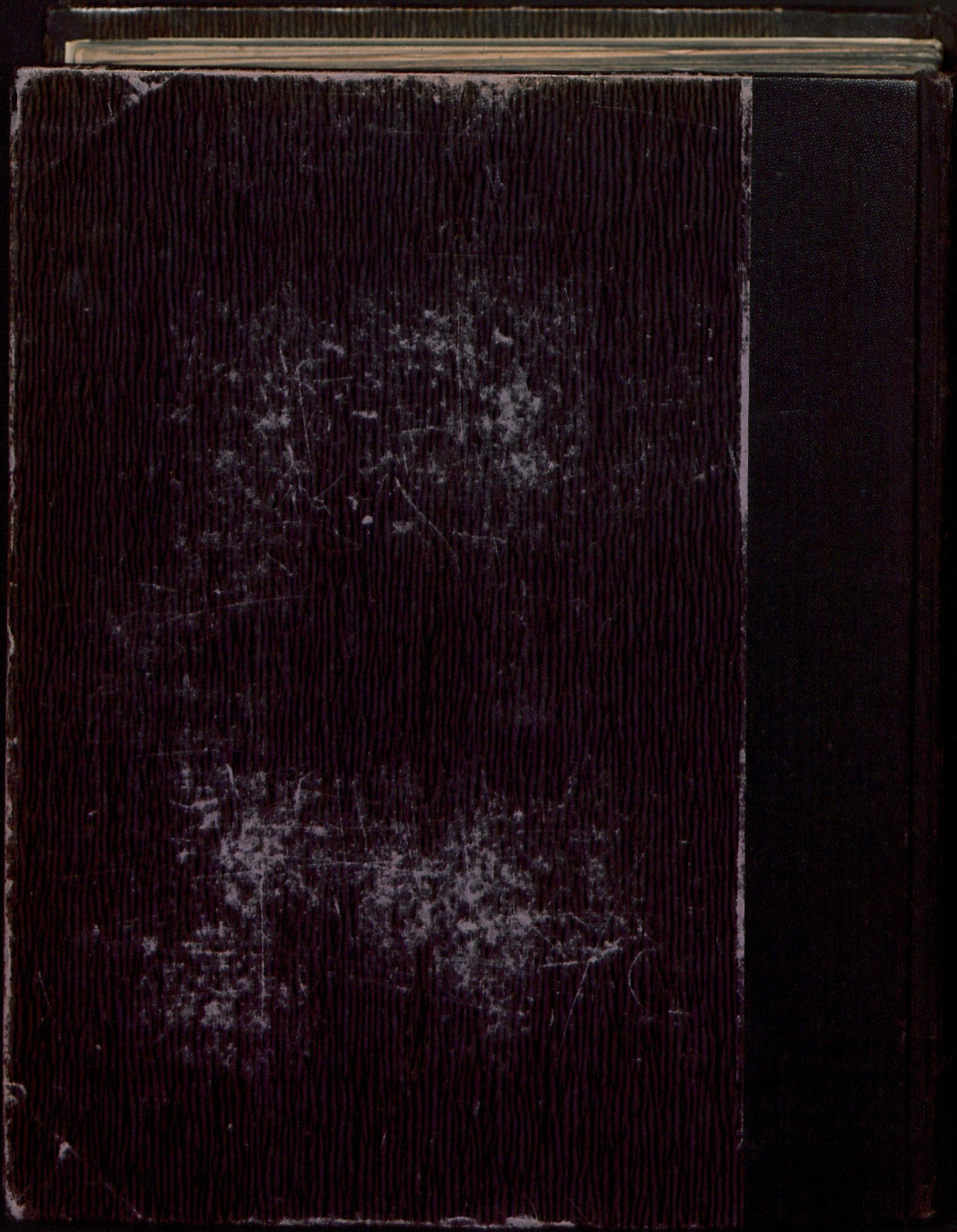
CIO IO CCLXIV. X

ULB Halle 3
003 770 109

50

J. 17. num. 8. ~~11~~
20

14
ORDINIS PHILOSOPHICI

**IN
ACADEMIA WITTEBERGENSI
H. T.**

1764

**DECANVS
IOANNES AEGIDIVS
STRAVCH**

**PROF. IVRIS NATVRAE ET GENTIVM PVBL.
ET FACVLT. PHILOSOPH. ASSESS. ORDIN.
NOBILISSIMOS DOCTISSIMOSQVE
PHILOSOPHIAE ATQVE ARTIS POETICAE
CANDIDATOS**

107.

**AD
SVMMOS PHILOSOPHIAE AC LAVREAE
POETICAE HONORES**

**XVI. CALENDAS NOVEMBRES
C A P E S S E N D O S
HVMANISSIME INVITAT
PRAEMVNITA BREVI COMMENTATIONE
DE OBLIGATIONE INTERNA IN IVRE
NATVRAE SVFFICIENTE**

**WITTEBERGAE
PRELO EPHRAIM GOTTLOB EICHSFELD
ACADEMIAE A TYPIS**

